

Організаційна структура Європейського Союзу

Особливості договірної механізми інтеграції, здійснюваної в Європейському Союзі (далі Євросоюз, ЄС), дістали відображення в характерних рисах інституційного механізми цього об'єднання. За допомогою спеціальних інститутів та органів Європейський Союз забезпечує досягнення поставлених цілей та реалізацію завдань у різних сферах суспільного життя. Разом ці органи утворюють цілісну систему або організаційний механізм, в якому кожний інститут та орган ЄС має значення як окремо, так і в правовому зв'язку з іншими.

Значного розвитку набули й правові форми регулювання інтеграційних процесів у Європейському Союзі, в його рамках відбувається активне формування власної системи правових норм. Тенденція до зближення правового статусу громадян держав-учасників, значна частина прав і обов'язків в економічній і соціальній сферах визначається не національним, а наднаціональним правом ЄС, свідчить про встановлення безпосереднього і постійного правового зв'язку між громадянином і цією організацією, аналогічного тому, що існує між державою і громадянином.

Всього у ЄС нараховується п'ять інститутів: **Європейський парламент; Рада Європейського союзу; Європейська комісія; Суд європейських співтовариств; Рахункова палата (Палата аудиторів).**

Європейський парламент. Термін «парламент» є латинського походження, що означає «говорити», «розмовляти». Парламент є найважливішим загальнонаціональним представницьким органом. На даний час у Європі функціонують щонайменше дві установи, що своїми назвами принаймні вказують на зв'язок з «парламентом» у його загальнонаціональному розумінні. Це Європейський Парламент та Парламентська асамблея Ради Європи.

Європейський Парламент — одна з основних інституцій Європейського Союзу та є наднаціональним органом, який представляє інтереси близько 450 мільйонів громадян держав — учасників ЄС.

Повноваження Асамблеї, однак, були досить обмежені — вона здійснювала незначний контроль за діяльністю Верховного органу і загальне спостереження за деякими іншими сферами діяльності ЄОВС. Представники Асамблеї не обирались населенням, а призначались від держав-учасниць.

У 1962 році депутати Асамблеї прийняли рішення про зміну назви на «Європейський Парламент». Але в офіційних документах Співтовариств ця назва почала вживатись значно пізніше, після набрання чинності Єдиного європейського акта з 1 липня 1987 року.

Європейський Парламент (Європарламент) найчастіше характеризують як представницький орган Європейського Союзу і Європейських Співтовариств, який діє незалежно від держав-учасниць, а його діяльність практично виведена з-під контролю національних парламентів (це формулювання базується на положеннях ст. 189 Договору про ЄС. Згідно з цими положеннями Європарламент складається з представників народів держав-учасників, об'єднаних в Співтовариство).

Кількісний склад представників народів держав у Європарламенті, має не перевищувати 732 (сімсот тридцять два) депутата, які обираються прямим загальним голосуванням строком на п'ять років. Кількість парламентарів від кожної держави-учасниці залежить від кількості її населення.

Парламентарі засідають один раз на рік, проводячи щорічні сесії, збираючись у другий вівторок березня. Сесія триває 1-2 тижня і відбувається у Страсбурзі (Франція) в Палаті Європи (більше часу депутати проводять не на пленарних засіданнях, а на засіданнях комітетів).

Європарламент може збиратися для проведення у Брюсселі позачергової сесії на вимогу більшості його депутатів або на вимогу Ради чи Комісії, як правило не довше двох днів.

Рішення приймаються Парламентом за загальним правилом абсолютною більшістю його членів, присутніх на засіданні.

Роботою Парламенту керує його Голова, який обирається з числа парламентаріїв на половину строку самої легіслатури, тобто на два з половиною роки.

Європейська Комісія. У рамках Євросоюзу, Комісія є інститутом виконавчого спрямування, що здійснює контроль за діяльністю цього об'єднання, фактично керує усіма його справами, уособлює загальносоюзну владу, охороняє інтереси Євросоюзу від національних зазіхань держав-учасниць та є головним консультативним органом.

З 1 січня 2005 року Члени Комісії обираються на п'ятирічний термін, за системою ротації на підставі їх загальної компетенції та їх незалежність не повинна викликати сумнівів. Кількість членів комісії визначається Радою за одностайним рішенням, при цьому кількість їх повинна бути меншою ніж кількість держав-учасниць Євросоюзу.

Як інституція Євросоюзу, Комісія наділена **правом ініціативи** внесення пропозицій до Європейської Ради й Європарламенту щодо розвитку нових видів діяльності в рамках договору.

Реалізується дане право у формах пояснювальних звернень та у законодавчих пропозиціях.

Комісія є **охоронцем договорів** Євросоюзу, а відтак її одним з головних завдань є забезпечення належного застосування державами-учасницями положень відповідних договорів. З цією метою їй надані права наглядача, які застосовуються нею як за власною ініціативою чи у відповідності на запит від уряду або за скаргою від окремих осіб.

Якщо у результаті розслідування Комісія прийде до висновку, що має місце порушення договорів Євросоюзу, вона вимагає від держави-порушниці пояснень. У випадку незадоволення вимог або якщо її пояснення не переконують Комісію, остання подає аргументоване рішення яке держава-порушниця має обов'язково виконати. В іншому випадку Комісія передає

справу в Суд.

Як виконавчий орган Євросоюзу – Комісія виконує адміністративні функції, зокрема, імплементує рішення його інституцій (Ради та Європарламенту), здійснює управління бюджетом, програмами з наукового та технічного розвитку.

Рада Європейського Союзу. Рада Євросоюзу це найвища політична установа та є інститутом, що забезпечує узгодження національних інтересів держав-учасниць із виконанням завдань та досягненням цілей інтеграційного об'єднання, й діє як міжурядова конференція.

Постійним місцем засідань Ради є – Брюссель (Бельгія). У квітні, червні та жовтні засідання відбуваються в Люксембурзі. Засідання Ради мають закритий характер, але кожні шість місяців проводяться публічні засідання, або дебати які можуть транслюватись по ЗМІ.

Як інститут Євросоюзу, що діє на основі європейського права, Рада складається з міністрів держав-учасниць і зазвичай її називають Радою міністрів.

Рада Євросоюзу немає постійного складу. В залежності від характеру поставлених проблем, вона скликається у складі міністрів відповідальних за певну сферу, оскільки фактично існує 16 спеціалізованих Рад. Зокрема, рада з загальних питань, сільського господарства, економіки й фінансів, соціальної й трудової політики тощо.

Головування в Раді змінюється щопівроку у алфавітному порядку (держав-учасниць) у січні та в липні кожного року. Перевагою ротаційного принципу головування є надання можливості кожній країні якнайефективніше реалізовувати спільні політики на основі пропозицій Комісії, у такий спосіб стимулюючи конкуренцію серед держав-учасниць у досягненні цілей європейської інтеграції.

Важливу роль у підготованні обговорень Ради відіграє **Комітет постійних представників** (далі – **КОРЕПЕР**), що відповідає за налагодження повсякденної роботи Ради й виконує функції, котрі визначила для нього сама

Рада (ст. 207 ДЄСП). Фактично в разі представлення Комісією пропозиції, доповіді або меморандуму Рада доручає їх розгляд або Комітетові постійних представників, або Спеціальному комітетові з питань сільського господарства (СКСГ), якщо справа стосується сільськогосподарських питань.

Засідання Кореперу проводяться щонайменше один раз на тиждень. Корепер готує акти та рішення Ради. В залежності від результатів засідання Кореперу порядок денний Ради складається з двох частин — А і В. Частина А охоплює питання, які були повністю узгоджені в рамках Кореперу, і не потребують додаткових дискусій, частина В – питання, стосовно яких попередньо не було досягнуто згоди та які необхідно вирішити на рівні міністрів.

Суд Європейських Спільнот. *Суд Європейських Спільнот – є вищою судовою інстанцією Євросоюзу, та як незалежний орган, в межах своєї юрисдикції, забезпечує дотримання права при тлумаченні та застосування відповідних договорів Євросоюзу.*

Суд ЄС складається із суддів, по одному від кожної держави-учасниці (27). Свої засідання суд проводить у Люксембурзі у палатах чи у Великій Палаті. Суду допомагають вісім Генеральних Адвокатів (раніше їх було дев'ять). На вимогу Суду, Рада голосуючи одностайно, може збільшити кількість Генеральних Адвокатів.

Функціонально Генеральні Адвокати зобов'язані неупереджено та незалежно, надавати у відкритому судовому засіданні, обґрунтовані висновки (подання) по справам, які, відповідно до статуту Суду ЄС, вимагають їх участі (генеральні адвокати являють собою феномен, який властивий системам континентального права і полягає у тому, що представник уряду має бути присутнім у суді під час слухання справи, коли цього вимагають державні інтереси. Посада Генерального Адвоката Суду ЄС змодельована з подібної французької інституції).

Ці висновки (подання) завжди виносяться до того, як Суд ЄС прийме рішення (Суд ЄС не є залежним від висновків Генеральних Адвокатів).

Правом звертатися до Суду ЄС наділені держави-учасниці, інститути ЄС, фізичні та юридичні особи. При цьому для звернення з позовом до Суду ЄС не треба згоди іншої сторони спору, окрім випадків, коли спір між державами-учасницями, що стосується предмета Договору про заснування ЄС, подається на розгляд за особливою згодою між сторонами.

Суд ЄС виконує функції міжнародного, конституційного й частково адміністративного суду.

Як міжнародний суд – він вирішує спори між державами-учасницями стосовно об'єкта установчої угоди (Договору про заснування ЄС), а також між державами-учасницями та інститутами ЄС чи між останніми, якщо цей спір подається на його розгляд за особливою згодою між сторонами.

Як конституційний суд – Суд ЄС розглядає законність актів, прийнятих спільно Європарламентом і Радою, актів Ради, Комісії та Європейського центрального банку, які не належать до рекомендацій та висновків, а також актів Європарламенту, що мають правові наслідки для третіх сторін (позови подаються протягом двох місяців з дати публікації рішення, або повідомлення позивача, або від дня коли про таке рішення стало відомо).

Суд ЄС уповноважений також робити висновки щодо відповідності міжнародних угод, які укладаються між ЄС та однією чи кількома державами або міжнародними організаціями.

Рахункова палата (Палата Аудиторів). Останнім інститутом у системі Євросоюзу є Рахункова палата (Палата Аудиторів), створена в 1975 р. У її складі один представник від кожної держави-учасниці, які призначаються Радою після консультації з Європарламентом.

Членами Рахункової палати можуть бути особи, які належали у своїх країнах до органів зовнішнього аудиту, або ті, хто має спеціальну кваліфікацію для цієї посади. Термін призначення членів Рахункової палати — 6 років із правом переобрання на повторний строк.

Зі свого числа вони обирають Голову Рахункової Палати на термін три роки. Голова може переобиратися на повторний строк.

При виконанні своїх обов'язків члени Рахункової палати не повинні керуватися інструкціями будь-якого уряду чи будь-якого органу; вони також не можуть вести будь-яку іншу діяльність, та є повністю незалежними у виконанні своїх обов'язків.

На вимогу Рахункової палати Суд ЄС може звільняти окремих її членів, якщо вони не виконують свої посадові обов'язки або не відповідають умовам зайняття своїх посад (ст. 247 Договору про заснування ЄС).

Основні повноваження Рахункової палати охоплюють: перевірки звітів про всі доходи та видатки ЄС; розгляд звітів про всі доходи та видатки всіх органів ЄС; підготовку щорічних звітів після закінчення кожного фінансового року; підготовку спеціальних звітів щодо певних питань; формулювання висновків на вимогу інститутів ЄС; допомогу Європарламентові та Раді у здійсненні ними повноважень щодо контролю за виконанням бюджету ЄС.

Палата приймає щорічний звіт, спеціальні звіти та висновки більшістю своїх членів які публікуються у “Офіційному журналі Європейського Союзу”.

Рахункова палата має право звертатися з позовом до Суду ЄС у разі порушення її повноважень.